

**Vlaams Blok-arrest:
beknopte analyse van de gevolgen
door de juridische dienst van het Vlaams Parlement**

1.	Samenvatting ‘Vlaams Blok-arrest’	2
2.	Gevolgen van het arrest.....	2
2.1.	Naam, statuut en bestaan van het Vlaams Blok	2
2.2.	Werking van de Vlaams Blok-fractie in het Vlaams Parlement	3
2.3.	Werking van de veroordeelde vzw’s	3
2.4.	Verlenen het Vlaams Parlement en zijn Algemeen Secretariaat strafbare medewerking aan een politieke partij die kennelijk en herhaaldelijk aanzet tot discriminatie ?	4
2.4.1.	Materieel element van het misdrijf.....	4
2.4.2.	Moreel element van het misdrijf	5
2.4.3.	Wettelijke machtiging	6
2.4.4.	Conclusie	6
2.5.	Partijfinanciering.....	7
2.5.1.	Algemeen	7
2.5.2.	Mogelijkheid tot inhouding.....	7
2.6.	Cultuurpactwet	8
3.	Gevolgen van de ontbinding van een politieke partij die vertegenwoordigd is in het Vlaams Parlement.....	9
3.1.	Werking en financiering van een fractie, bestaande uit verkozenen van een ontbonden partij.....	9
3.2.	Partijfinanciering na de ontbinding van een partij	9
3.2.1.	Voorwaarden tot het verkrijgen van Vlaamse partijfinanciering	9
3.2.2.	Heeft het Vlaams Belang recht op partijdotaties vanwege het Vlaams Parlement ?	10

1. SAMENVATTING ‘VLAAMS BLOK-ARREST’

Op 21 april 2004 veroordeelde het Hof van Beroep van Gent drie aan het Vlaams Blok verbonden vzw's (vzw Vlaamse Concentratie, vzw Nationalistisch Vormingsinstituut, en vzw Nationalistische Omroep Stichting) omwille van de door hen gepleegde inbreuk op artikel 3 van de wet van 30 juli 1981 tot bestraffing van bepaalde door racisme of xenofobie ingegeven daden (hierna: Antiracismewet). Het Hof oordeelde dat de drie vzw's behoren tot, en hun medewerking verlenen aan, een politieke partij die in de onderzochte periode van 2 juli 1999 tot 29 januari 2001 kennelijk en herhaaldelijk discriminatie verkondigd heeft “in de omstandigheden genoemd in art. 444 Strafwetboek”¹.

De drie vzw's werden elk veroordeeld tot het betalen van een geldboete van €12.395, en een morele schadevergoeding aan de twee dagvaardende partijen (in totaal € 5000 aan het Centrum voor Gelijkheid van Kansen en voor Racismebestrijding en €2500 aan de Liga voor Mensenrechten vzw).

Het Hof van Cassatie verwierp op 9 november 2004 de cassatieberoepen tegen het arrest van 21 april 2004. Nu de cassatieberoepen verworpen zijn, is het arrest definitief, en heeft het zogenaamd kracht van gewijsde. Hoger beroep tegen de uitspraak is niet meer mogelijk.. De veroordeelde partijen (de drie vzw's) kunnen nog wel klacht neerleggen bij Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) tegen de Belgische Staat. Staten moeten hun wetgeving of rechtspraak afstemmen op de arresten van het EHRM. Die procedure kan alleen leiden tot een veroordeling van de Belgische Staat (betalen van schadevergoeding), niet tot de vernietiging van het arrest van 21 april 2004.

2. GEVOLGEN VAN HET ARREST

2.1. Naam, statuut en bestaan van het Vlaams Blok

Het Hof van Beroep heeft drie vzw's veroordeeld tot het betalen van een geldboete en een (morele) schadevergoeding aan de dagvaardende partijen. De veroordeling is gebaseerd op de bevinding van het Hof dat het Vlaams Blok een vereniging is die kennelijk en herhaaldelijk discriminatie verkondigd heeft. Het Vlaams Blok werd zelf niet veroordeeld om de eenvoudige reden dat de klacht die geleid heeft tot de veroordeling uitsluitend gericht was tegen de drie vzw's en niet tegen het Vlaams Blok.

Conclusie: Het Hof van Beroep van Gent heeft het Vlaams Blok niet ontbonden, noch verboden. Het arrest verplicht het Vlaams Blok evenmin de partijnaam te veranderen.

---

¹ Dit wil zeggen: hetzij in openbare bijeenkomsten of plaatsen, hetzij in tegenwoordigheid van verscheidene personen in een plaats die niet openbaar is, maar toegankelijk voor een aantal personen die het recht hebben er te vergaderen of ze te bezoeken, hetzij om in het even welke plaats, in tegenwoordigheid van de beledigde en voor getuigen, hetzij door geschriften, al dan niet gedrukt, door prenten of zinnebeelden, die aangeplakt, verspreid of verkocht, te koop geboden of openlijk tentoongesteld worden, hetzij door geschriften die niet openbaar gemaakt worden, maar aan verscheidene personen worden toegestuurd of medegedeeld worden.

2.2. Werking van de Vlaams Blok-fractie in het Vlaams Parlement

De veroordeling van de drie vzw's heeft geen rechtstreekse invloed op de werking van de parlementaire fractie van het Vlaams Blok. Het arrest heeft, zoals elke strafrechterlijke uitspraak, *relatieve* kracht van gewijsde: de uitspraak van het Hof heeft alleen betrekking op de drie veroordeelde vzw's. Andere organisaties of personen (mandatarissen, fractiemedewerkers, ...) die in de door het Hof onderzochte periode (2 juli 1999- 29 januari 2001) verbonden waren aan het Vlaams Blok, of in die periode hun medewerking verleend hebben aan die partij, zijn wellicht eveneens strafbaar. Zolang die organisaties of medewerkers echter niet zelf veroordeeld zijn door een strafrechter, worden zij geacht onschuldig te zijn.²

Bij de behandeling van nieuwe klachten tegen organisaties of personen, die in de periode van 2 juli 1999 tot 29 januari 2001 behoorden tot, of hun medewerking verleenden aan, het Vlaams Blok, is de strafrechter niet gebonden door de uitspraak van het Gentse Hof van Beroep. De strafrechter moet met andere woorden bij elke nieuwe klacht telkens opnieuw oordelen of het Vlaams Blok zich schuldig maakt aan het kennelijk en herhaaldelijk verkondigen van discriminatie, en toetsen of de gedagvaarde partij effectief "medewerking heeft verleend" aan het Vlaams Blok. Het arrest is dus niet bindend, maar heeft uiteraard wel, zeker na de bevestiging door het Hof van Cassatie, een belangrijk moreel gezag.

Voor misdrijven bepaald in de Antiracismewet geldt de verjaringstermijn van 5 jaar. Klachten ingediend na 29 januari 2006 kunnen geen betrekking meer hebben op het programma, de uitspraken en de geschriften die dateren van tijdens de door het Hof van Beroep onderzochte periode.

Nieuwe klachten gebaseerd op het 'behoren tot' of op de 'medewerking aan' het Vlaams Blok in de periode na 29 januari 2001, zullen door de strafrechter alleszins getoetst moeten worden aan het programma, de uitspraken en de geschriften van het Vlaams Blok die dateren van na 29 januari 2001.

2.3. Werking van de veroordeelde vzw's

Rechtspersonen kunnen als bijkomende straf ontbonden worden wanneer zij opzettelijk opgericht zijn om de strafbare feiten te plegen waarvoor zij veroordeeld zijn (art. 7bis en art. 35 Sw.). Het Hof van Beroep van Gent heeft de vzw's niet ontbonden. De vzw's kunnen in principe blijven functioneren in hun huidige vorm. Meer in het bijzonder kan de vzw Vlaamse Concentratie, de financiële Vlaams Blok-vzw, de partijfinanciering van het Vlaams Blok blijven ontvangen en beheren.

---

² De personen die in die periode behoorden tot of hun medewerking verleenden aan het Vlaams Blok, en op dit ogenblik lid zijn van het Vlaams Parlement, genieten (uiteraard) parlementaire onschendbaarheid (art. 120 G.W. juncto art. 59 G.W.). Tijdens de parlementaire zitting kunnen de betrokkenen alleen met de uitdrukkelijke toestemming van het Vlaams Parlement verwezen worden naar of rechtstreeks gedagvaard worden voor de rechtbank.

2.4. Verlenen het Vlaams Parlement en zijn Algemeen Secretariaat strafbare medewerking aan een politieke partij die kennelijk en herhaaldelijk aanzet tot discriminatie ?

Artikel 3 Antiracismewet bepaalt dat het verlenen van medewerking aan een vereniging die kennelijk en herhaaldelijk discriminatie verkondigt, een strafbaar feit is. Deze strafbepaling is zeer algemeen geformuleerd. Er wordt niet nader gespecificeerd welke vormen van medewerking strafbaar zijn.

Een misdrijf bestaat uit een materieel en een moreel element. Het materieel element is de uiterlijk waarneembare verschijningsvorm, de feitelijke gedraging. Het vereiste materieel element voor het misdrijf, zoals omschreven in art. 3 Antiracismewet, is het verlenen van medewerking. Bij gebrek aan wettelijke definitie of nadere specificering, vallen we voor de betekenis van het begrip 'medewerking' terug op het van Dale Groot Woordenboek der Nederlandse taal: "het meewerken, de omstandigheid dat anderen met iemand meewerken, hem helpen".

Het materieel element volstaat niet om een strafbaar feit op te leveren. Naast de feitelijke gedraging moet er in hoofde van de dader ook sprake zijn van 'schuld' ("nullum crimen sine culpa"). Die schuld is het moreel element van het misdrijf, en wordt geacht aanwezig te zijn wanneer de dader de feiten 'opzettelijk' of 'uit onachtzaamheid' gepleegd heeft.³ Soms bepaalt de wet dat een bepaalde handeling slechts strafbaar is, als de dader met een bijzonder opzet ('dolus specialis') handelt. In dergelijke gevallen moet aangetoond worden dat de dader "kwade bedoelingen" had.

2.4.1. Materieel element van het misdrijf

De draagwijdte van art. 3 Antiracismewet is zeer ruim. Het Hof van Beroep van Gent stelde uitdrukkelijk dat het volstaat om medewerking te verlenen aan een vereniging die kennelijk en herhaaldelijk discriminatie bedrijft of verkondigt. Artikel 3 vereist niet dat de geviseerde medewerkers zelf de als dusdanig strafbare feiten plegen.

Kwalificatie van het begrip "medewerking"

De zeer algemene formulering van artikel 3 Antiracismewet ("medewerking verlenen is strafbaar") wordt door de rechtsleer erkend als zeer problematisch.⁴ Deze strafbepaling kan zeer verregaande consequenties hebben. Er is reeds herhaaldelijk gewezen op de mogelijk onevenredige gevolgen die een letterlijke interpretatie van artikel 3 zou kunnen hebben. Het verhuren van een zaal, het verlenen van advies (bv. juridische bijstand) of het houden van een lezing voor de betreffende vereniging zijn in theorie strafbaar.⁵

---

³ In een aantal gevallen wordt de dader bij wet geacht niet 'schuldig' te zijn. Dit zijn de zogenaamde schulduitsluitingsgronden (dwang, dwaling, geestesziekte), niet te verwarren met de rechtvaardigingsgronden (zie punt 2.4.3).

⁴ E. BOUTMANS, "De toepassingsmogelijkheden van de herziene racismewet", in M.-C. FOLETS, B. HUBEAU en F. TALHAOUÏ (eds.), Migratie- en migrantenrecht. Recente ontwikkelingen II, Brugge, die Keure, 1996, 71, die een voorbeeld herhaalt dat tijdens de besprekingen van het wetsvoorstel in de Kamer door de heer BAERT werd aangehaald (zie *Hand.* Kamer 1980-1981, 10 februari 1981, 1203): een spreker die uitgenodigd wordt op een congres van een racistische vereniging, en daar nadrukkelijk anti-racistische opvattingen verdedigt, werkt - volgens de letter van de Antiracismewet - mee aan de activiteiten van die vereniging.

⁵ S. SOTTIAUX en J. VRIELINK, "De Antiracismewet na het Vlaams-Blokkarrest", *N.J.W.*, nr. 75, p. 729, n° 41.

De verkozenen, de fracties en de politieke partijen genieten verschillende vormen van financiële ⁶, materiële ⁷, en soms ook inhoudelijke ⁸ ondersteuning vanwege het Vlaams Parlement en zijn personeelsleden. Uiteraard kaderen deze diverse vormen van ondersteuning in de algemene opdracht van het Vlaams Parlement en zijn Algemeen Secretariaat om de goede werking van het parlement, en dus de democratie, te garanderen. Toch kunnen op zijn minst een aantal vermelde vormen van dienstverlening gekwalificeerd worden als medewerking aan de betrokken leden, fracties of partijen. De omstandigheid dat deze medewerking a-politiek is, is niet relevant. De onschuldige medewerking (bv. maken van kopies) aan een politieke partij die kennelijk en herhaaldelijk tot discriminatie aanzet, volstaat als materieel element van het misdrijf.

Is de medewerking die verleend wordt aan een fractie en haar leden te kwalificeren als een vorm van medewerking aan de politieke partij die de fractie en haar leden vertegenwoordigen?

Het Vlaams Blok-arrest veroordeelt niet de medewerking aan de volksvertegenwoordigers en de fracties van het Vlaams Blok, maar wel de medewerking aan het Vlaams Blok als politieke partij. Een bijkomende vraag luidt bijgevolg of de hierboven geschetste vormen van medewerking aan de volksvertegenwoordigers en de fractie van het Vlaams Blok en aan de partij zelf gekwalificeerd kan worden als medewerking die verleend wordt aan het Vlaams Blok.

Wat de aanvullende partijfinanciering van het Vlaams Parlement betreft, is er geen ruimte voor twijfel. Deze financiering komt rechtstreeks ten goede aan de partij, en beantwoordt bijgevolg aan de omschrijving van artikel 3 Antiracismewet.

De andere vormen van medewerking die vermeld werden (zie voetnoten 6, 7 en 8), komen ten goede aan de volksvertegenwoordigers en de fractie. Het is moeilijk in te schatten welk oordeel de strafrechter zal vellen over de medewerking die verleend wordt aan volksvertegenwoordigers of parlementaire fracties in de uitoefening van hun parlementaire werkzaamheden. Het Gentse Hof van Beroep oordeelde alleszins dat het “voorzien in de politieke vorming van de mandatarissen, kaderleden en militanten” een strafbare vorm van medewerking aan de partij is. ⁹ De ondersteuning van partijleden wordt in bepaalde gevallen door het Hof bijgevolg beschouwd als medewerking aan de politieke partij zelf.

2.4.2. Moreel element van het misdrijf

Wanneer, zoals in art. 3 Antiracismewet, het vereiste opzet niet specifiek omschreven wordt, volstaat het dat de strafbare daad “wetens en willens” werd gepleegd zonder dat de dader een bijzonder motief had. Het Gentse Hof van Beroep bevestigt uitdrukkelijk dat artikel 3 van de wet geen bijzonder opzet vereist en dat volstaat dat de beklaagden willens en wetens hun medewerking verlenen aan de bedoelde vereniging of groep. ¹⁰ Aangenomen mag worden dat

---

⁶ O.a. parlementaire vergoedingen, dotaties aan de fracties, lonen van medewerkers, aanvullende Vlaamse partijfinanciering.

⁷ Vormen van materiële ondersteuning (andere dan financiële) zijn het ter beschikking stellen van lokalen, telefoon- en internetaansluitingen, PC-ondersteuning.

⁸ O.a. legistische adviezen, dienstverlening vanwege de Informatheek.

⁹ Gent, 21 april 2004, punt 2.1.1.

¹⁰ Gent, 21 april 2004, punt 2.2.1, in fine.

het Vlaams Parlement en zijn personeelsleden zich bewust zijn van hun taak en deze niet onder dwang uitoefenen. In principe is dus ook het moreel element van het misdrijf aanwezig.

Geconfronteerd met de verregaande consequenties die een letterlijke interpretatie van art. 3 Antiracismewet met zich meebrengt, bepleiten SOTTIAUX en VRIELINK echter een meer restrictieve interpretatie. Zij zijn van oordeel dat ondanks het feit dat de wet geen bijzonder opzet vereist, de rechter “toch marginaal moet toetsen of de medewerking van concrete (rechts)personen wel is ingegeven door de bedoeling bij te dragen aan de racistische doelstelling van de groep. De volstreekte en evidente afwezigheid van een dergelijke bedoeling, zou [...] tot strafuitsluiting moeten leiden.”¹¹ Deze interpretatie biedt het Vlaams Parlement en zijn Algemeen Secretariaat de mogelijkheid om hun directe en indirecte medewerking te blijven verlenen aan politieke partijen die kennelijk en herhaaldelijk aanzetten tot discriminatie.

2.4.3. *Wettelijke machtiging*

Meer nog dan de marginale toetsing van het opzet, lijkt het principe van het wettelijk voorschrift een blijvende ‘dienstverlening’ aan politieke partijen die kennelijk en herhaaldelijk discrimineren, te rechtvaardigen. Het wettelijk voorschrift is een zogenaamde rechtvaardigingsgrond: de persoon die bij de uitvoering van een wettelijk voorschrift een strafbaar feit pleegt, begaat geen misdrijf (art. 70 Sw.).

Het wettelijk voorschrift, zoals bedoeld in art. 70 Sw., heeft niet alleen betrekking op wetten in de enge zin van het woord, maar “verwijst naar het hele normenstelsel, met inbegrip van internationale, nationale, regionale en lokale regels”.¹² Opmerkelijk is bovendien dat bij de toepassing art. 70 Sw. de normenhiërarchie niet steeds strikt wordt gevolgd.

In uitvoering van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen (zie o.m. de artikelen 31ter, 43, 44 en 45) heeft het Vlaams Parlement verschillende reglementaire teksten aangenomen die de werking van het parlement en de materiële ondersteuning van de volksvertegenwoordigers, de fracties en de politieke partijen regelen.¹³ Voor alle vormen van medewerking die reglementair werden vastgelegd (bv. financiering van fracties, financiering van partijen), vormen de desbetreffende reglementaire bepalingen de rechtvaardigingsgrond die het Vlaams Parlement en zijn personeelsleden toelaat hun medewerking te verlenen aan politieke partijen die kennelijk en herhaaldelijk aanzetten tot discriminatie. De specifieke vormen van medewerking die niet vastgelegd zijn in een reglement, kunnen bogen op een algemene verplichting van het Vlaams Parlement en zijn administratie om de goede werking van het parlement optimaal te ondersteunen.

2.4.4. *Conclusie*

De reguliere dienstverlening van het Vlaams Parlement en zijn personeelsleden aan het Vlaams Blok is niet strafbaar.

---

¹¹ S. SOTTIAUX en J. VRIELINK, "De Antiracismewet na het Vlaams-Blokarrest", *N.J.W.*, nr. 75, p. 729.

¹² Ch. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht, strafprocesrecht & internationaal strafrecht*, Antwerpen, Maklu, 2003, 205.

¹³ Reglement van het Vlaams Parlement, Statuut van het lid van het Vlaams Parlement, Reglement van toekenning van medewerkers aan de voorzitter, aan de leden van het uitgebreid Bureau, aan de fracties en aan de Vlaamse volksvertegenwoordigers, Statuut van het personeel van het Algemeen Secretariaat (art. 2.11 Statuut bepaalt bijvoorbeeld dat de Directieraad de beslissingen van het Bureau, het Uitgebreid Bureau en het Vlaams Parlement uitvoert).

2.5. Partijfinanciering

2.5.1. Algemeen

Het Vlaams Parlement verleent aan de politieke partijen waarvan de verkozenen zich tot een fractie van ten minste vijf volksvertegenwoordigers verenigen een dotatie die bestaat uit een forfaitair gedeelte en een aanvullend bedrag per stem uitgebracht op een lijst die erkend is door de desbetreffende politieke partij (art. 9, punt 1 Regl.VI.Parl.). De dotatie wordt berekend per maand, en maandelijks uitgekeerd aan de instelling, opgericht in de vorm van een vereniging zonder winstoogmerk als bedoeld in artikel 22 van de wet van 4 juli 1989 betreffende de beperking en de controle van de verkiezingsuitgaven (art. 9, punt 3, a Regl.VI.Parl.). Artikel 22 W. 4 juli 1989 bepaalt dat elke politieke partij die recht heeft op een dotatie van het federale parlement ¹⁴ een instelling opricht in de vorm van een vzw, die onder meer als opdracht heeft de publieke dotaties van die partij te ontvangen.

Bij koninklijk besluit wordt voor elke politieke partij één dergelijke instelling erkend. Voor zover een politieke partij conform art. 22 W. 4 juli 1989 een instelling heeft aangeduid, wordt de Vlaamse partijdotatie uitgekeerd aan die instelling. ¹⁵ De vzw Concentratie, bij koninklijk besluit van 31 juli 1989 erkend als vzw die de dotaties aan het Vlaams Blok ontvangt en beheert ¹⁶, is een van de vzw's die veroordeeld werd door het Gentse Hof van Beroep, maar net zoals de andere veroordeelde vzw's niet ontbonden werd. Voor zover het Vlaams Blok nog dotaties ontvangt, kan de vzw Concentratie namens het Vlaams Blok optreden.

2.5.2. Mogelijkheid tot inhouding

Het Bureau van het Vlaams Parlement kan de toekenning van de dotatie aan een politieke partij intrekken als een arrest met kracht van gewijsde verscheidene, duidelijke en met elkaar overeenstemmende uitingen van een politieke partij strijdig bevindt met o.m. de Antiracismewet (art. 9, punt 6, b) Regl.VI.Parl.). Het arrest van 21 april 2004 bepaalt uitdrukkelijk dat het Vlaams Blok *kennelijk en herhaaldelijk* aanzet tot discriminatie, hetgeen strijdig is met artikel 1 Antiracismewet. Het Hof heeft dit oordeel gevormd op basis van verschillende geschriften (partijprogramma, brochures, artikelen). De uitspraak van het Hof van Beroep, die sinds de bevestiging door het Hof van Cassatie kracht van gewijsde heeft, biedt het Bureau van het Vlaams Parlement bijgevolg de mogelijkheid de dotatie van het Vlaams Blok in te trekken voor een periode en een bedrag die het zelf bepaalt. Het Bureau beslist autonoom over de toepassing van dit artikel.

---

¹⁴ Artikel 22 verwijst naar "elke politieke partij, die voldoet aan de in de artikelen 15 en 15bis gestelde voorwaarden", met andere woorden de voorwaarden waaraan een politieke partij moet voldoen om een federale dotatie te ontvangen (enerzijds moet de partij in beide Kamers minstens door één rechtstreeks verkozen parlamentslid vertegenwoordigd zijn (art. 15), anderzijds moet de partij in haar programma of haar statuten een bepaling opnemen waarin ze zich ertoe verbindt om in de politieke actie van de partij ten minste de rechten en vrijheden zoals gewaarborgd door het EVRM in acht te nemen en door haar diverse geledingen en verkozen mandatarissen te doen in acht nemen (art. 15bis)).

¹⁵ De verwijzing in art. 9, punt 3, a Regl.VI.Parl naar de financiële vzw's zoals bedoeld in de wet van 4 juli 1989 is niet ideaal. Alleen partijen die recht hebben op een federale dotatie, of in het verleden een federale dotatie hebben ontvangen, beschikken over een dergelijke financiële, bij KB erkende, vzw. Het Reglement bepaalt niet aan wie de Vlaams partijdotaties gestort worden voor de partijen die niet over een dergelijke vzw beschikken (bv. partij die geen federale dotatie geniet, maar wel 5 volksvertegenwoordigers heeft in het Vlaams Parlement, of een partij waarvan de voorgestelde instelling niet werd erkend bij KB).

¹⁶ KB 31 juli 1989 tot erkenning van de instellingen die gemachtigd zijn dotaties te ontvangen voor de financiering van de politieke partijen, B.S. 25 augustus 1989.

De inhouding is slechts mogelijk vanaf het moment dat de rechterlijke uitspraak kracht van gewijsde heeft. De inhouding kan alleen betrekking hebben op toekomstige dotaties. De mogelijkheid van de intrekking van een dotatie met terugwerkende kracht is niet voorzien in het Reglement.

De beslissing van het Bureau tot intrekking van de dotaties is niet aanvechtbaar voor de Raad van State. De Raad van State is immers alleen bevoegd om de *administratieve* handelingen¹⁷ van de wetgevende vergaderingen of hun organen te vernietigen (art. 14 W.R.v.St.). De Raad van State is niet bevoegd om kennis te nemen van annulatieberoepen die gericht zijn tegen politieke of 'rechterlijke' beslissingen van een parlement.

2.6. Cultuurpactwet

De Cultuurpactwet¹⁸ garandeert dat in principe alle ideologische en filosofische strekkingen kunnen deelnemen aan het cultuurbeleid, en toegang hebben tot de openbare media. Dit betekent dat alle ideologische en filosofische strekkingen evenredig moeten vertegenwoordigd zijn in de organen van culturele overheidsinstellingen (bv. raad van beheer van openbare bibliotheek). Bovendien bepaalt de Cultuurpactwet uitdrukkelijk dat de bestuurs- en beheersorganen van de openbare radio- en televisie-omroep samengesteld moeten worden volgens de evenredige vertegenwoordiging van de politieke fracties in het Vlaams Parlement (art. 19). De voordracht van kandidaat-leden door politieke fracties wordt geacht de beste garantie te bieden voor ideologisch en filosofisch representatief samengestelde bestuursraden.

De waarborg op deelname aan het cultuurbeleid en toegang tot de openbare media geldt evenwel alleen voor de ideologische en filosofische strekkingen die de principes en de regels van de democratie aanvaarden en naleven (art. 3, §1 *in fine* Cultuurpactwet). In de afgelopen jaren heeft de Vaste Nationale Cultuurpactcommissie reeds verscheidene adviezen uitgebracht waarin zij, op basis van deze bepaling, de uitsluiting van een politieke partij uit de beheersorganen van culturele instellingen, geoorloofd acht.¹⁹ Het Vlaams Blok-arrest is niet bindend voor derden, maar kan mogelijk wel als gezagsargument gebruikt worden bij de beoordeling en toepassing van art. 3, §1 *in fine* Cultuurpactwet.

Sinds de omzetting van de BRTN in de VRT, wordt de Raad van Bestuur van de openbare omroep niet meer benoemd door het Vlaams Parlement. De fracties in het Vlaams Parlement dragen wel de kandidaten voor, maar de Vlaamse Regering benoemt formeel deze kandidaten tot lid van de Raad van Bestuur van de VRT. Wanneer de Vlaamse Regering van oordeel is

---

¹⁷ Concreet betreft het handelingen met betrekking tot overheidsopdrachten en personeelsleden.

¹⁸ Wet van 16 juli 1973 waarbij de bescherming van de ideologische en filosofische strekkingen gewaarborgd wordt.

¹⁹ Zie o.m. *VNCPC, n°592/H, 14 december 1992, gemeente Lokeren* (i.v.m. de samenstelling van de raad van beheer van de plaatselijke openbare bibliotheek) en *VNCPC, n°592/E, 14 december 1992, gemeente Lokeren* (i.v.m. de samenstelling van een beheerscomité inzake sport). Deze adviezen werden gemotiveerd op basis van de overweging dat "de verzoeker, als Vlaams Blok-verkozene, aan de hand van het 70 punten-programma van die partij, aantoont dat hij de beginselen en de regels van de democratie niet aanvaardt en er zich niet aan aanpast". Zie in dezelfde zin: *VNCPC, n°592/A en n°592/B, 21 juni 1993, gemeente Lokeren*; *VNCPC, n°700, 21 juni 1993, B.R.T.N.*; *VNCPC, n°705, 706, 719 720, 25 oktober 1993, B.R.T.N.*; *VNCPC, n°718, 3 maart 1997, statuten van de v.z.w. TV-Brussel*: "Uit bovenvermelde overwegingen [t.t.z. de toetsing van 70 puntenprogramma aan nationale en internationale normen inzake rechten en vrijheden] blijkt, ongeacht de verklaringen van het Vlaams Blok inzake de rechten van de mens, dat het Vlaams Blok en zijn gekozenen de principes en de regels van de democratie niet aanvaarden".

dat het Vlaams Blok de principes en de regels van de democratie niet aanvaardt en naleeft, kan ze de door het Vlaams Blok voorgedragen leden weigeren te benoemen of ontslaan.

3. GEVOLGEN VAN DE ONTBINDING VAN EEN POLITIEKE PARTIJ DIE VERTEGENWOORDIGD IS IN HET VLAAMS PARLEMENT

3.1. Werking en financiering van een fractie, bestaande uit verkozenen van een ontbonden partij

Het juridisch belang van politieke partijen is relatief klein. Doorgaans hebben politieke partijen de vorm van een feitelijke vereniging²⁰, en treden zij zelf zelden of nooit in rechte op. Elke politieke partij 'beschikt' bijvoorbeeld over een vzw die de financiële werking van de partij regelt (beheer van de eigendommen van de partij, ontvangen van de dotaties, ...).

Aan de (parlements)verkiezingen nemen strikt juridisch geen politieke partijen deel, maar wel lijsten van kandidaten. Op een lijst worden doorgaans kandidaten voorgedragen die allen tot dezelfde politieke partij behoren. Toch vallen kandidatenlijsten niet steeds samen met politieke partijen. Zo bevatten kartellijsten vertegenwoordigers van twee of meer partijen. Het is eveneens mogelijk dat een aantal onafhankelijke kandidaten zich verenigen op een lijst, en zich als dusdanig voordragen voor de verkiezingen zonder daarbij een politieke partij te vormen.

Na de verkiezingen kunnen de parlementsleden zich met elkaar verenigen in een fractie (art. 8 Regl.VI.Parl.). Sinds een recente wijziging van het Reglement van het Vlaams Parlement kan een fractie bestaan uit volksvertegenwoordigers van verschillende politieke partijen (of correcter: uit volksvertegenwoordigers die voorgedragen zijn op kandidatenlijsten die door verschillende politieke partijen gesteund worden).

Conclusie

Fracties zijn slechts een indirect en gedeeltelijk afgeleid component van een politieke partij, en leiden als dusdanig een autonoom bestaan. De ontbinding van de politieke partij heeft geen gevolgen voor de werking en de financiering van de parlementaire fractie die bestaat uit de verkozenen van de desbetreffende partij.

3.2. Partijfinanciering na de ontbinding van een partij

3.2.1. Voorwaarden tot het verkrijgen van Vlaamse partijfinanciering

Politieke partijen ontvangen een partijdotatie van het Vlaams Parlement wanneer zij voldoen aan de voorwaarden die in het Reglement van het Vlaams Parlement zijn omschreven. Onderzocht wordt of politieke partijen die partijdotaties genieten, en in de loop van de legislatuur ophouden te bestaan, hun recht op partijfinanciering verliezen, en zo ja, of zij deze rechten kunnen 'overdragen' aan een nieuwe politieke partij.

---

²⁰ Een uitzondering op deze regel vormen de vzw Nieuwe Vlaams Alliantie en de vzw Spirit.

Een politieke partij moet aan twee voorwaarden voldoen om recht te hebben op een partijdotatie vanwege het Vlaams Parlement (art. 9 Regl.Vl.Parl.): enerzijds moet de partij beantwoorden aan de definitie van politieke partij zoals vermeld in de wet van 19 mei 1994 ²¹, anderzijds moeten minstens 5 verkozenen van die partij een fractie vormen in het Vlaams Parlement.

Een politieke partij wordt in artikel 1, eerste lid, 2° W. 19 mei 1994 gedefinieerd als de vereniging van natuurlijke personen, al dan niet met rechtspersoonlijkheid, die aan de door de Grondwet en de wet bepaalde verkiezingen *deelneemt*, die overeenkomstig de wet betreffende de verkiezingen van de Vlaamse Raad, de Raad van het Waalse Gewest, de Brusselse Hoofdstedelijke Raad en de Raad van de Duitstalige Gemeenschap *kandidaten voorstelt* en die binnen de grenzen van de Grondwet, de wet, het decreet en de ordonnantie, de totstandkoming van de volkswil beoogt te beïnvloeden op de wijze bepaald in haar statuten of programma. De vermelding dat een politieke partij moet deelnemen aan de verkiezingen vooraleer recht te hebben op een partijdotatie is, wanneer men die voorwaarde geïsoleerd leest, vatbaar voor interpretatie: moet een partij reeds deelgenomen hebben aan een verkiezing om in aanmerking te komen voor partijfinanciering, of volstaat het dat een partij de intentie heeft om deel te nemen aan verkiezingen ?

De tweede voorwaarde in art. 9 biedt echter uitsluitel over bovenstaande vraag. Een politieke partij heeft slechts recht op Vlaamse partijfinanciering wanneer ze minstens vijf verkozenen heeft die samen een fractie vormen. Een partij kan slechts verkozenen hebben in het Vlaams Parlement wanneer ze aan de meest recente verkiezingen van het Vlaams Parlement *heeft deelgenomen*.

Uiteraard kunnen volksvertegenwoordigers lid worden van een andere partij dan diegene waardoor ze zijn voorgedragen bij de verkiezingen. Hun lidmaatschap van die nieuwe partij maakt van hen echter geen verkozenen van die partij. De desbetreffende parlementsleden zijn immers gekozen als kandidaat van hun voormalige partij, en kunnen als dusdanig geen rechten op partijdotaties genereren voor de nieuwe partij waarvan zij lid geworden zijn.

Conclusie

Alleen politieke partijen die reeds hebben deelgenomen aan (lees: die kandidatenlijsten hebben ingediend voor) de verkiezingen, komen in aanmerking voor Vlaamse partijfinanciering. Nieuwe partijen, die nog niet hebben deelgenomen aan de verkiezingen, vallen buiten het toepassingsgebied van art. 9 Regl.Vl.parl., en kunnen bijgevolg geen aanspraak maken op Vlaamse partijfinanciering.

3.2.2. Heeft het Vlaams Belang recht op partijdotaties vanwege het Vlaams Parlement ?

De partijdotaties worden uitgekeerd per maand. De partijen moeten de dotatie elke maand opnieuw, voor het einde van de betrokken maand, schriftelijk aanvragen. De dotaties worden berekend op basis van de gegevens die beschikbaar zijn op de eerste dag van de maand waarvoor de dotatie wordt uitgekeerd (art. 9, punt 3 Regl.Vl.Parl.).

---

²¹ Voluit: wet van 19 mei 1994 tot regeling van de verkiezingscampagne en tot beperking en aangifte van de verkiezingsuitgaven voor de verkiezingen van de Vlaamse Raad, de Waalse Gewestraad, de Brusselse Hoofdstedelijke Raad en de Raad van de Duitstalige Gemeenschap, alsmede tot vaststelling van de toetsingsnorm inzake officiële mededelingen van de overheid.

Een aanvraag van het Vlaams Belang tot uitkering van de partijdotatie zal moeten getoetst worden aan de voorwaarden die vastgelegd zijn in art. 9, punt 1 Regl.VI.Parl. (zie 3.2.1). Dit wil zeggen dat onderzocht moet worden of het Vlaams Belang een nieuwe politieke partij is, dan wel de nieuwe naam van een bestaande politieke partij.

Indien het Vlaams Belang een nieuwe politieke partij is, voldoet ze niet aan de dotatievoorwaarden, want is het een partij die nog nooit aan verkiezingen heeft deelgenomen. Indien het Vlaams Belang uitsluitend de nieuwe naam is van een bestaande partij, i.c. het Vlaams Blok, wijzigt er niets, en behoudt die partij haar recht op partijdotaties.²²

Een concrete beslissing over de toekenning van de dotaties, kan slechts genomen worden nadat het Vlaams Belang juridische duidelijkheid verschaft heeft over zijn status ("nieuwe partij" of "nieuwe naam van Vlaams Blok").

Kan een partij haar recht op partijfinanciering overdragen aan een nieuwe partij ?

Het Reglement van het Vlaams Parlement legt de voorwaarden tot het verkrijgen van een partijdotatie vast. Het is evident dat de overdracht van de rechten van de ene partij aan de andere ('rechtsopvolging') geen afbreuk kan doen aan het Reglement, meerbepaald aan art. 9 dat bepaalt dat een partij slechts recht heeft op een dotatie wanneer zij reeds aan de verkiezingen heeft deelgenomen. Een partij die ophoudt te bestaan kan bijgevolg zijn (overigens uitgedoofd) recht op partijfinanciering niet overgedragen aan een nieuwe partij.

---

²² In het recente verleden ondergingen zowat alle politieke partijen een naamsverandering, maar nooit ging dit gepaard met de ontbinding van de oude partij en de oprichting van een nieuwe partij. Dit geldt ook voor de vzw Volksunie, die na de "splitsing" bleef bestaan, maar waarvan de algemene vergadering eenparig besliste om de naam van de vzw te wijzigen in vzw Nieuw-Vlaamse Alliantie (zie VZW-bijlage bij het Belgisch Staatsblad van 14 februari 2002, 1649). De leden van Spirit vormden een nieuwe partij, eveneens in de vorm van een vzw (zie VZW-bijlage bij het Belgisch Staatsblad van 14 maart 2003, 2546). De vzw Spirit voldeed, als *nieuwe* partij die nog niet aan de verkiezingen had deelgenomen, niet aan de dotatievoorwaarden, en ontving bijgevolg geen partijfinanciering.

Bijlage 1. Welke bestuursorganen zijn onderworpen aan de Cultuurpactwet (toelichting bij punt 2.6) ?

De Cultuurpactwet bakent zelf haar toepassingsgebied af door te verwijzen naar de "culturele aangelegenheden zoals bedoeld in art. 2 W. 21 juli 1971 betreffende de bevoegdheid en de werking van de Cultuurraden".

Artikel 2 van de wet van 21 juli 1971 is intussen opgeheven, maar volgens de Raad van State (R.v..St., afd. wetg., advies van 18 september 1990, *Parl. St.* VI.Parl. 1990-1991, nr. 522/1) mag de verwijzing naar dat artikel thans gelezen worden als een verwijzing naar art. 4, 1° tot 10° BWHI (= een selectie van de culturele aangelegenheden zoals bedoeld in de Grondwet). Dit lijstje omvat de bescherming en de luister van de taal, de aanmoediging van de vorming van navorsers, de schone kunsten, het cultureel patrimonium en de musea en de andere wetenschappelijk-culturele instellingen, de bibliotheken, radio en televisie, jeugdbeleid, permanente opvoeding en culturele animatie, lichamelijke opvoeding, sport en openluchtlevens en vrijetijdsbesteding en toerisme.

De Cultuurpactwet heeft alleen betrekking op de uitvoerende macht (zowel op het niveau van de gemeenschappen, als op provinciaal en gemeentelijk niveau).

Bijlage 2: Advies van de juridische dienst van het Vlaams Parlement n.a.v. het verzoek van de vzw Concentratie tot betaling van de partijdotatie voor het Vlaams Belang.

Feiten

Bij brief van 16 november 2004 verzoekt de voorzitter van de vzw Concentratie, de heer Vanhecke, om de partijdotatie van het Vlaams Belang voor de maand 2004 over te maken aan de vzw Concentratie. Uit een bijlage bij de brief (notulen algemene vergadering) blijkt dat de vzw Concentratie op 15 november 2004 nieuwe statuten aangenomen heeft, waarin o.m. uitdrukkelijk bepaald wordt dat de vzw tot doel heeft "de dotaties [te] ontvangen die van overheidswege voor het Vlaams Belang - politiek opvolger én rechtsopvolger van het Vlaams Blok - voorzien zijn [...]".

Bezwaar ten gronde: de rechtsopvolging creëert geen recht op partijfinanciering

De "rechtsopvolging" van een feitelijke vereniging (de politieke partij) kan niet geregeld worden in de statuten van een andere vereniging, in dit geval de vzw Concentratie. Alleen de feitelijke vereniging zelf kan een rechtsopvolger aanduiden. De vermelding in de statuten van de vzw Concentratie, dat het Vlaams Belang de politieke opvolger én de rechtsopvolger is van het Vlaams Blok, heeft dan ook uitsluitend het statuut van 'mededeling', en genereert zelf geen rechtsgevolgen.

Van groter belang is evenwel de vaststelling dat de rechtsopvolging van partij X door partij Y geen recht op een partijdotatie creëert voor partij Y. De voorwaarden tot het verkrijgen van een partijdotatie zijn vermeld in het Reglement van het Vlaams Parlement. Zo bepaalt het Reglement onder meer dat een partij reeds deelgenomen moet hebben aan de verkiezingen. Een nieuwe partij kan onmogelijk voldoen aan deze voorwaarde. Na een eventuele "rechtsopvolging" blijft de vaststelling bestaan dat die partij nooit heeft deelgenomen aan de verkiezingen. De rechtsopvolging kan wel de overdracht van eigendommen tot gevolg hebben, maar kan niet de kwalificatie 'deelgenomen hebben aan de verkiezingen' overdragen aan een nieuwe partij.

Voor zover het Vlaams Belang een nieuwe partij is, heeft het geen recht op partijfinanciering, en kan bijgevolg niet ingegaan worden op de aanvraag tot uitbetaling van de partijdotatie.

Formeel bezwaar: erkenning van de financiële vzw's bij KB vereist

Artikel 9, punt 3 Regl.VI.Parl. bepaalt dat de Vlaamse partijdotaties uitbetaald worden aan de vzw's "zoals bedoeld in art. 22 W. 4 juli 1989". Krachtens art. 22 W. 4 juli 1989 moet elke politieke partij die recht heeft op een dotatie van het federale parlement een vzw oprichten die onder meer als opdracht heeft de publieke dotaties van die partij te ontvangen. Deze vzw's worden bij koninklijk besluit erkend (zie KB van 31 juli 1989 tot erkenning van de instellingen die gemachtigd zijn dotaties te ontvangen voor de financiering van de politieke partijen).

Indien het Vlaams Belang uitsluitend een naamsverandering blijkt te zijn van het Vlaams Blok, dient het KB van 31 juli 1989 dat de vzw Concentratie erkent als de financiële vzw van de politieke partij "Vlaams Blok", heden genaamd "Vlaams Belang", niet gewijzigd te worden.

Wanneer het Vlaams Belang juridisch geacht wordt een nieuwe partij te zijn, heeft een letterlijke lezing van art. 9, punt 3 Regl.VI.Parl. tot gevolg dat de vzw Concentratie slechts partijdotaties kan ontvangen nadat bij KB expliciet erkend is dat vzw Concentratie de financiële vzw is van het Vlaams Belang. Bovenop het inhoudelijk bezwaar om aan de nieuwe politieke partij "Vlaams Belang" een partijdotatie te verlenen, is er dus ook een formeel bezwaar.

Voor meer informatie:

Mevrouw Ann Schoeters
Kabinetschef van Norbert De Batselier, voorzitter van het Vlaams Parlement
1011 Brussel

Tel 02 552 11 08